

Організаційні та облікові аспекти функціонування наукових установ державного сектору

В умовах реформування бухгалтерського обліку державного сектору та наближення його до міжнародних стандартів, основним елементом діяльності підприємства виступає добре організована система бухгалтерського обліку. Метою статті є розкриття організаційних та облікових засад функціонування установ державного сектору. Об'єктом для монографічного дослідження обрано діяльність Національної академії аграрних наук України. Розкрито сутність державного сектору як інституції в розвитку країни. Здійснено аналіз наукових підходів до розуміння ролі держави в економічному процесі. Наведено організаційну структуру Національної академії аграрних наук України, яка включає різні форми господарювання, як установи державного сектору (бюджетні установи), так і державні (комерційні) підприємства, що спричиняє труднощі зведення інформації бухгалтерського обліку на рівні головного розпорядника бюджетних коштів. Оцінено динаміку фінансування Національної академії аграрних наук України. Подано класифікацію послуг наукових установ для цілей бухгалтерського обліку. Здійснено аналіз формування спеціального фонду Національної академії аграрних наук України та динаміки його розподілу протягом 2010–2017 років. Встановлено, що вагома частка надходжень – це доходи від послуг, які надають наукові установи як центри розвитку інноваційних ідей через розробку і впровадження їх у виробництво, стаючи все активнішими суб'єктами соціально-економічного розвитку країни. Розкрито облікові аспекти надання послуг установами державного сектору з врахуванням реалізації положень Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року.

Ключові слова: наукова установа, надання наукових послуг, бюджетне фінансування, власні надходження, бухгалтерський облік в державному секторі, Національна академія аграрних наук України.

DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1\(83\)-55-62](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1(83)-55-62)

Organizational and Accounting Aspects of the Operating of Scientific Institutions of Public Sector

In the context of reforming public sector accounting and bringing it closer to international standards, the main element of the institution's activities is a well-organized accounting system. The purpose of the article is to disclose the organizational and accounting aspects of the operating of scientific institutions of public sector. The activity of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine was chosen as the object for the monographic research. The essence of the public sector as an institute in the development of the country was revealed. The analysis of scientific approaches to understanding the role of the state in the economic process was carried out. The organizational structure of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine was presented, which includes various forms of management, both public sector institutions and commercial enterprises, that makes it difficult to consolidate the accounting data the level of the main manager of budget funds. The dynamics of financing of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine was estimated. The classification of services of scientific institutions for accounting purposes was presented. The analysis of the formation of a special fund of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine and the dynamics of its distribution during 2010-2017 was carried out. It was established that a significant share of revenues is income from services rendered by scientific institutions. So, the scientific institutions as centers for the development of innovative ideas become more and more active subjects of the country's socio-economic development. The accounting aspects of the provision of services by public sector institutions were disclosed, taking into account the implementation of the provisions of the Strategy for Modernizing the System of Accounting and Financial Reporting in the Public Sector for the Period up to 2025.

Keywords: scientific institution, provision of scientific services, budget financing, own revenues, public sector accounting, National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine.

* **Обиход Катерина Олександрівна**, асистент кафедри публічного управління та менеджменту інноваційної діяльності Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ).

Постановка проблеми. У кожному секторі економіки спостерігається різне співвідношення економічних суб'єктів. За останні роки в Україні відбулося зменшення кількості установ і підприємств державного сектору через його реформування у приватний сектор. Головною метою було підвищення ефективності управління наявними ресурсами. Проте, після тривалого реформування та скорочення суб'єктів державного сектору постає питання – чи досягнуто економічних результатів від таких змін? У науковій літературі (в основному, зарубіжних авторів) активно дискутуються питання про високу ефективність приватної власності на протигагу низькій ефективності державної. Цей процес знайшов відображення й у реформуванні бухгалтерського обліку в державному секторі, в результаті якого здійснюється уточнення сутності основних економічних понять у сфері управління розвитком складових державного сектору з акцентом на ефективність фінансування їх діяльності. Це стало актуальною вимогою для уточнення показників фінансової звітності, їх консолідації та порівняння на рівні головного розпорядника бюджетних коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роль держави в економічному процесі з різних позицій досліджували в своїх працях економісти Дж. М. Кейнс, В. Ойкен, Дж. К. Гелбрейт, А. Сміт, Ф. фон Хайек, М. Фрідмен, А. Лаффер, М. Фелдстайн. Питання реформування бухгалтерського обліку в державному секторі розкриті в публікаціях таких науковців, як: Л.В. Гізатуліна, Т.І. Єфименко, Є.В. Калюга, С.О. Левицька, Л.Г. Ловінська, С.В. Свірко, Н.І. Сушко, О.О. Чечуліна, О.М. Чемерис. Незважаючи на їхній суттєвий вклад у дослідження цієї проблематики, на наш погляд, потребує уточнення сутність державного сектору, його структури та класифікація послуг економічних суб'єктів державного сектору із урахуванням необхідності реформування бухгалтерського обліку.

Метою статті є розкриття організаційних та облікових засад функціонування установ державного сектору.

Методи дослідження. Інформаційною базою дослідження слугували звіти про діяльність НААН. Під час дослідження застосовано такі методи наукового пізнання: узагальнення – думок науковців щодо трактування сутності державного сектору й оцінки використання фінансування; спостереження – для визначення частки власних надходжень до бюджету наукової установи; порівняння й аналізу – для оцінки обсягів власних надходжень за різні роки.

Виклад основних результатів дослідження. Огляд публікацій по темі свідчить, що існують різні думки, зокрема іноземних науковців, стосовно ролі держави в економічному процесі, які можна розглядати у двох напрямках. Так, одні дослідники стверджують, що держава має проводити активну економічну політику для забезпечення стабільного розвитку ринкової економіки та захисту від соціальної несправедливості (Дж. М. Кейнс,

В. Ойкен, Дж. К. Гелбрейт), а інша група учених виступає за мінімізацію втручання держави в ринковий порядок (А. Сміт, Ф. фон Хайек, М. Фрідмен, А. Лаффер, М. Фелдстайн).

«Нерівномірний розвиток, нерівність, нікчемні та шкідливі нововведення, шкода довкіллю, зневага інтересів окремої особи, інфляція, нездатність налагодити координацію між галузями є складовою частиною системи, як і складовою частиною реальності, – стверджував Джон Кеннет Гелбрейт. – Вони глибоко притаманні всій системі» [4, с. 269-270]. Порушує питання про активне втручання держави в економічне життя в своїх працях Артур Сесіл Пігу: «... не можна покладатися на «невидиму руку» у справі встановлення доброго порядку речей» [1]. На думку Дж. М. Кейнса, кризові явища в економіці зумовлені загальними умовами відтворення, які характеризуються недостатньо ефективним попитом. У цій ситуації держава повинна виконувати компенсаційну функцію щодо недостатнього попиту або його низької ефективності.

За твердженням М. Манна, практично з усіх точок зору державна влада, що опирається на державну власність, в усіх економічно розвинених країнах набагато могутніша, ніж будь-коли [13]. Присутність держави у глобалізаційних процесах вимагає модернізації місця і ролі державного сектору. Державна повинна згладжувати новостворені недоліки глобалізованої економіки та мати можливість для прийняття рішень щодо покращення ситуації.

Вітчизняні науковці-економісти також по-різному оцінюють роль державного втручання в економіку та необхідність існування державного сектору загалом. Існує думка, що державний сектор економіки є однією з найголовніших її частин, розвиток якої забезпечує соціально-економічний добробут суспільства в цілому і визначає основні напрями політичного та економічного спрямування країни. У науковій періодиці України термін «державний сектор» розкривається як комплекс господарюючих суб'єктів, інструмент держави, частина економіки. Наведені погляди науковців можна умовно розподілити на 2 групи. Перша група науковців (Б.Д. Гаврилишин [2]; Д.М. Медведєв [9]; О.В. Кухар [7]) розуміють термін «державний сектор» як сукупність, комплекс економічних об'єктів, що перебувають в управлінні центральних і місцевих органів влади. Друга група (П.С. Єщенко, Б.Є. Кваснюк, О.А. Бірюков [5]) трактує термін «державний сектор» як інструмент держави для виконання регуляторної функції або сектор для відтворення суспільних благ. Окремі дослідники наголошують, що установи державного сектору повинні відігравати специфічну і важливу роль – бути інститутами розвитку. Підтримуємо погляди першої групи науковців, що державний сектор є комплексом різних економічних об'єктів. Водночас, на нашу думку, його варто доповнити та розширити поняттям «суб'єкти державного сектору», які покликані здійснювати контроль та управління діяльністю держави у різних напрямках та площинах.

Бухгалтерський облік

Трактування суб'єктів державного сектору в законодавчих документах України можна систематизувати у дві групи: перша – детальний перелік установ [12], друга – особливості, характерні для державних суб'єктів:

- діють на основі лише державної власності;
- державна частка у статутному капіталі яких перевищує 50 відсотків або становить величину, що забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів [3; 8].

Зазначені особливості характерні для госпрозрахункових підприємств і неприбуткових установ, контрольна частка управління якими належить державі.

Проаналізувавши думки економістів та законодавчу базу вважаємо, що державний сектор – система економічних суб'єктів, які є інструментом управління і контролю за розвитком країни у різних напрямках (економічний, екологічний та соціальний) і площинах (місцевий, регіональний, національний, міждержавний) (рис. 1).

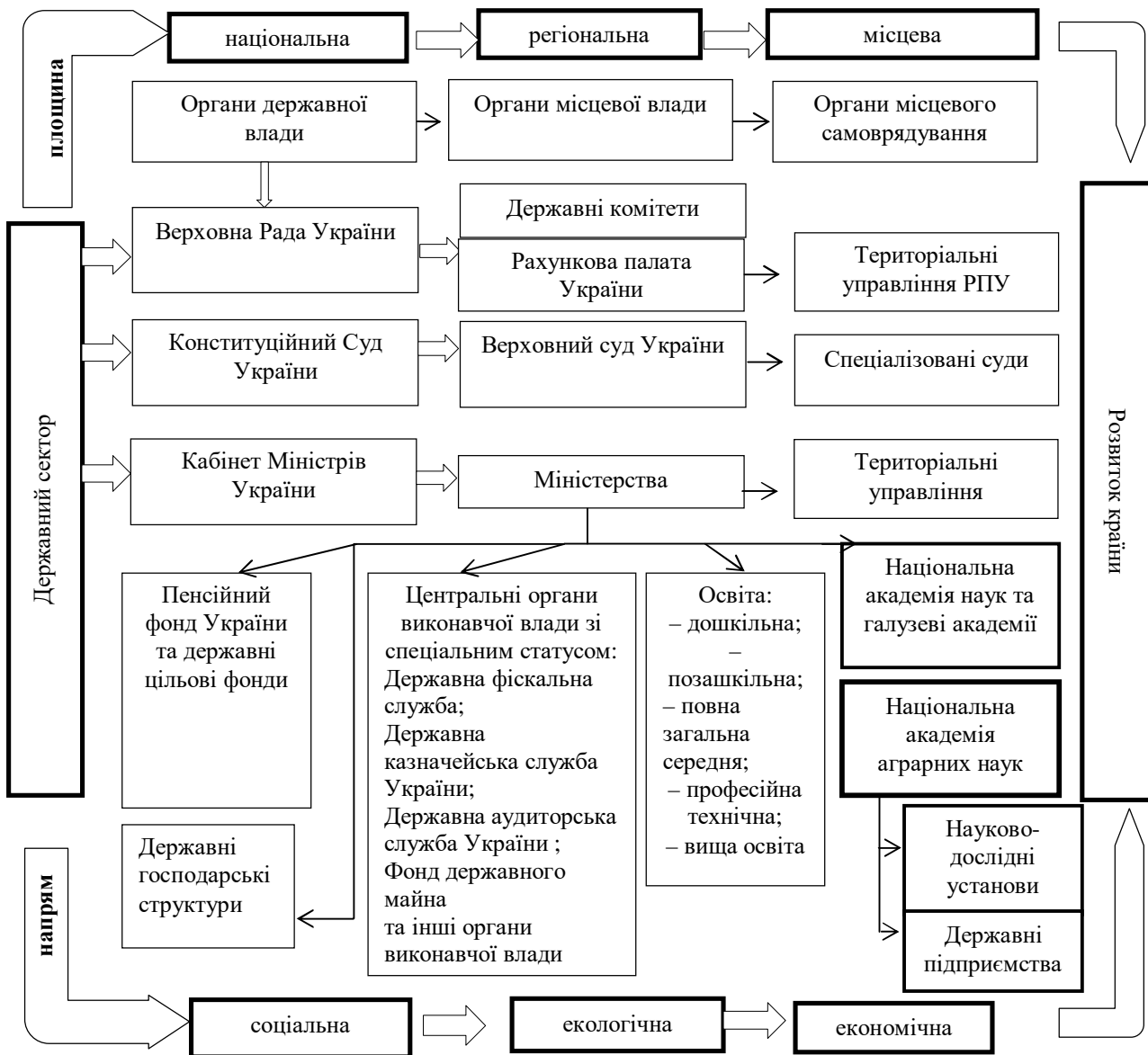

Рис. 1. Сутність державного сектору як інституції в розвитку країни

Джерело: сформовано автором.

Державний сектор покликаний виконувати роль інституції та дієвого регулятора економічної діяльності, що здійснює соціальний та екологічний захист населення, сприяє розвитку науки та технологій, які є визначальними чинниками соціально-економічного розвитку країни. Наукові дослідження поділяють на фундаментальні та прикладні. Основними їх виконавцями є наукові

установи державного сектору. В Україні функціонують 6 національних академій наук: Національна академія наук, Національна академія аграрних наук (надалі – НААН), Національна академія медичних наук, Національна академія педагогічних наук, Національна академія мистецтв, Національна академія правових наук. Об'єктом для монографічного дослідження обрано діяльність

НААН, установи якої забезпечують науковий супровід розвитку сільського господарства – одного з основних джерел створення ВВП і валютних надходжень.

НААН функціонує як науково-методичний і координаційний центр із наукових проблем розвитку агропромислового комплексу України, який, на думку іноземних інвесторів, є одним із привабливих для розвитку. НААН – державна наукова установа, яка заснована на державній власності й користується правами самоврядності, що полягають у колегіальності органів управління та їх виборності, самостійному визначенні своєї структури і тематики наукових досліджень, вирішенні науково-

організаційних і кадрових питань, провадженні господарської діяльності та здійсненні міжнародних наукових зв'язків на основі законів України. Станом на 1 січня 2017 року до складу НААН входили 269 установ, підприємств та організацій, із яких 67 суб'єктів підпорядковані безпосередньо Президії НААН України та 202 суб'єкти, які становлять мережу наукових установ НААН [6, с. 497]. Установи поділено за галузевим спрямуванням на відділення: землеробства, меліорації та механізації; рослинництва; зоотехнії; ветеринарної медицини; аграрної економіки та продовольства; наукового забезпечення інноваційного розвитку (рис. 2).

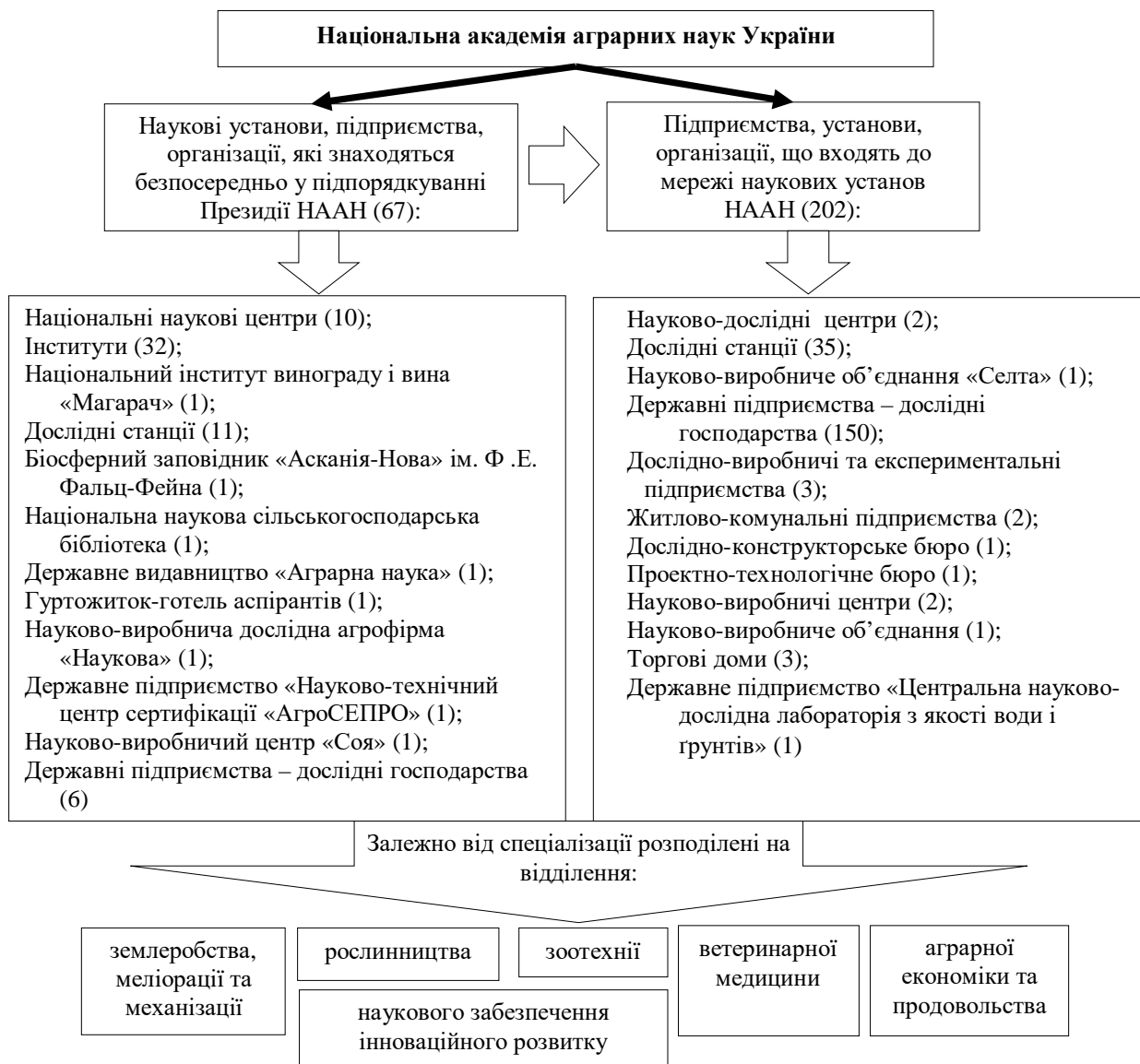

Рис. 2. Організаційна структура НААН (у дужках – кількість одиниць)

Джерело: сформовано автором на основі [6, с. 497].

Структура НААН має розгалужену будову, яка включає різні форми господарювання, як установи державного сектору (бюджетні установи), так і державні (комерційні) підприємства. Для

ефективного управління економічними суб'єктами НААН необхідна своєчасна, достовірна інформація, яку в основному надає бухгалтерський облік. Суб'єктами бухгалтерського обліку в державному

Бухгалтерський облік

секторі відповідно до Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності [11] є: Міністерство фінансів України, яке забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері бухгалтерського обліку, і розпорядники бюджетних коштів, Державна казначейська служба України, фонди загальнообов'язкового державного соціального та пенсійного страхування, які забезпечують ведення бухгалтерського обліку.

Однак, відповідно до Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності [11] спостерігається неузгодження фінансових показників у різних установах державного сектору, оскільки головний розпорядник бюджетних коштів має у підпорядкуванні державні підприємства та неприбуткові установи різного спрямування, то бухгалтерський облік покликаний забезпечити функцію виміру доходів і витрат діяльності та порівнянність узагальнених фінансових показників між різними установами, періодами часу тощо. Установи державного сектору (бюджетні установи) використовують бухгалтерський облік, який ведеться відповідно до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі (надалі – НП(С)БОДС). Державні підприємства, які перебувають у підпорядкуванні головних розпорядників державних коштів, ведуть

бухгалтерський облік за вимогами Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (надалі – НП(С)БО), призначених для юридичних установ усіх форм власності (окрім банків і бюджетних установ).

Застосування двох видів обліку унеможливило зведення показників для їх узагальнення та порівняння на рівні головного розпорядника бюджетних коштів, тому, на нашу думку, доцільно внести зміни щодо віднесення державних підприємств, які перебувають у підпорядкуванні установ, до складу суб'єктів бухгалтерського обліку у державному секторі. Тобто, державні підприємства, які перебувають у підпорядкуванні розпорядників бюджетних коштів, повинні вести облік за НП(С)БОДС для формування достовірної консолідованої звітності та можливості порівняння показників у різні бюджетні періоди за усіма структурними підрозділами. Така трансформація установ забезпечить підвищення контролю за формуванням і використанням коштів.

Наукові установи НААН України фінансуються за рахунок коштів загального фонду державного бюджету, коштів спеціального фонду (власних надходжень) наукових установ та інших джерел, не заборонених законодавством (рис. 3).

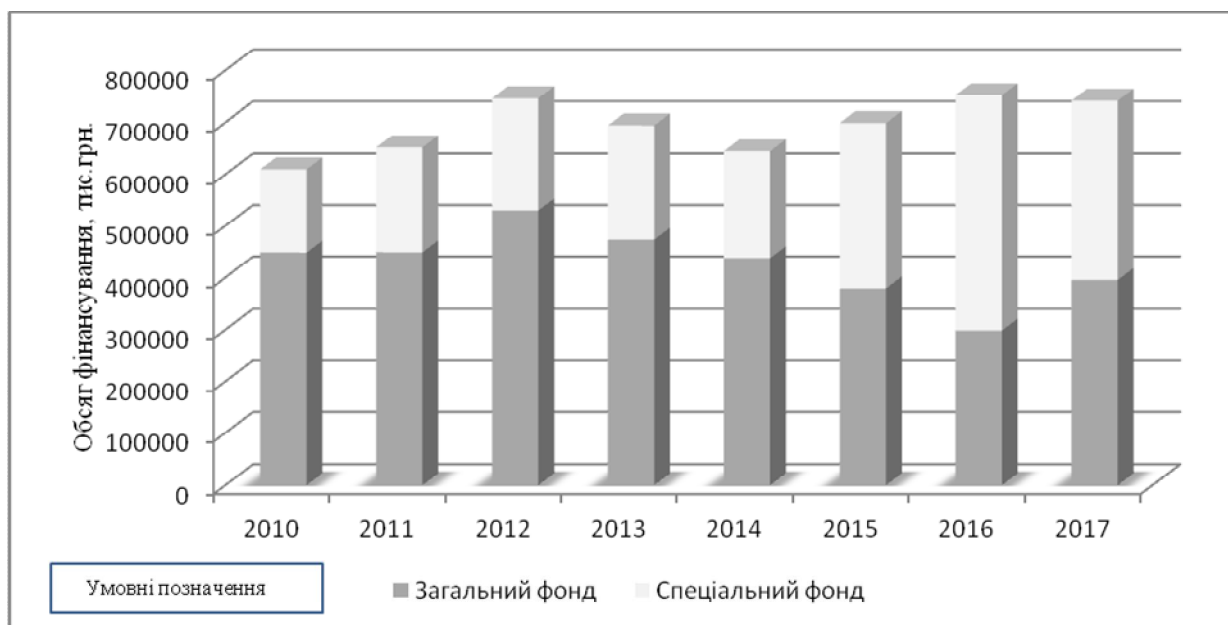

Рис. 3. Динаміка фінансування НААН України

Джерело: сформовано автором на основі [6].

Необхідність посилення контролю за використанням коштів зумовлено тим, що обсяги фінансування НААН України протягом 2010–2017 рр. мали тенденцію до збільшення. У 2017 р. порівняно з 2010 р. збільшення становило 132124,3 тис. грн. або 21,7%. Значне зростання фінансування було в основному за рахунок збільшення частки власних надходжень. Одним із таких джерел є надання послуг, що не суперечать їх основній діяльності. Як

наслідок даних змін постає вимога щодо раціонального розподілу коштів, високої їх окупності й отримання очікуваних результатів.

З метою покращення збору та систематизації інформації на рахунках бухгалтерського обліку щодо наданих послуг доцільно уточнити їх класифікацію. Тобто, види діяльності наукових установ доцільно систематизувати від наукової діяльності та наукових послуг (рис. 4).

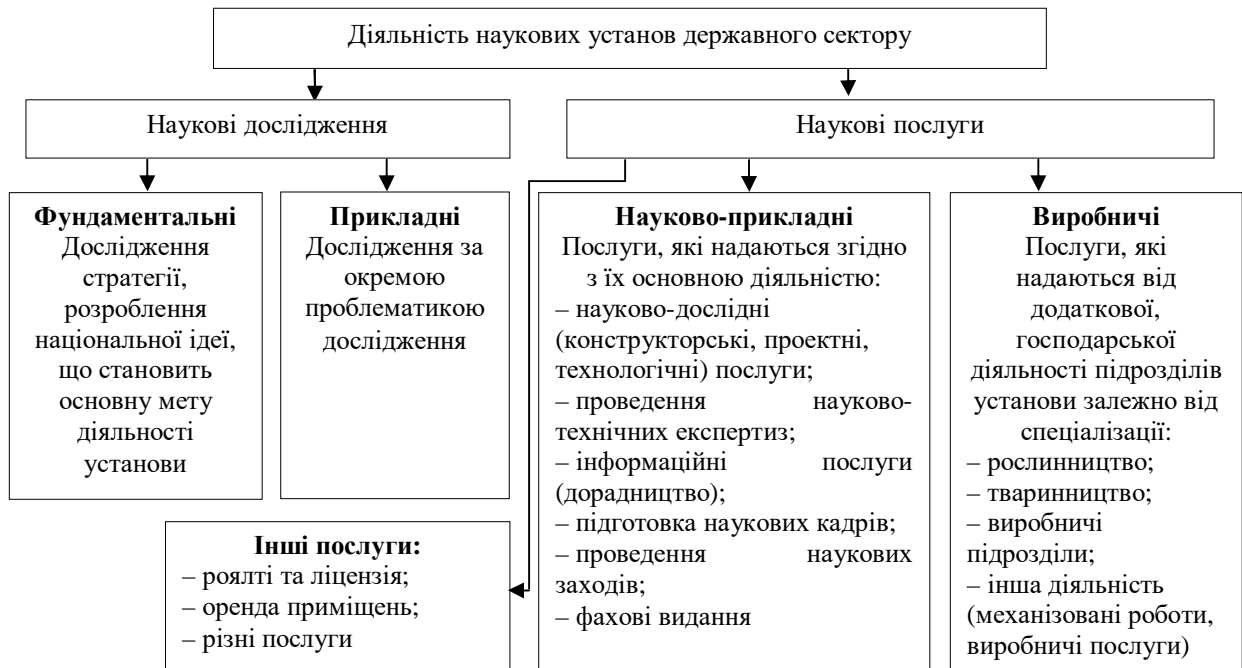

Рис. 4. Класифікація послуг наукових установ для цілей бухгалтерського обліку

Джерело: запропоновано автором.

У процесі діяльності наукові установи проводять фундаментальні та прикладні дослідження і надають послуги, в результаті яких отримуємо продукт чи послугу, як правило, державного значення. Наукові послуги можна розподілити на: науково-прикладні, виробничі та інші послуги. Науково-прикладні послуги надають згідно їх основної діяльності. Виробничі послуги включають господарську діяльність підрозділів, підсобних майстерень установи тощо. Серед інших послуг можна

виокремити роялті, плата за ліцензію, оренда приміщень та інші послуги, які дозволені законодавством.

Надання додаткових послуг дає змогу науковим установам НААН вирішувати поточні завдання та залучати отримані кошти на їх технічне переоснащення. Зауважимо, що надходження до спеціального фонду за аналізований період мали позитивну динаміку (табл. 1).

Таблиця 1

Формування спеціального фонду НААН України та динаміка його розподілу протягом 2010-2017 рр.

Показники, тис. грн	Роки							2017 до 2010, рази
	2010	2011	2013	2014	2015	2016	2017	
Спеціальний фонд,	161786,0	203563,8	216102,2	230796,9	319499,4	453437,5	810488,8	5,1
із них надходження:								
за послуги згідно з їх основною діяльністю	68857,4	98728,1	88530,4	78911,6	119246,6	147960,4	187100,3	2,7
від господарської діяльності	69941,7	77866,4	77016,6	91971,0	147976,1	239895,3	384403,2	5,4
оренда майна бюджетних установ	22986,9	26969,3	50555,2	20756,9	26469,5	35565,4	40340,1	1,8
від реалізації майна (крім нерухомого)	147,2	163,9	151,6	196,4	146,9	323,3	929,0	6,3
отримання благодійних внесків, грантів та дарунків	1900,7	4282,6	24962,4	11465,7	21748,0	28281,9	13796,6	7,3
інші надходження					3912,4	1411,2	183919,6	
Частка власних надходжень у загальному бюджеті, %	27,2	32,3	31,8	32,2	46,9	62,6	67,3	2,5
Надійшло власних коштів наукових установ:								
на 1 працівника, тис. грн	12	17,3	23,5	23,9	39,3	59,2	112	9,3
на 1 грн загального фонду державного бюджету, грн	0,38	0,48	0,47	0,5	0,88	1,67	2,27	6,0

Джерело: сформовано автором на основі [6].

Протягом 2010–2017 рр. обсяг спеціального фонду збільшився на 648702,8 тис. грн, або у 5 разів. Тенденції збільшення обсягу джерел надходження до спеціального фонду у 2017 р. порівняно з 2010 р. характеризувалися наступним чином: за послуги, надані згідно з їх основною діяльністю – у 2,7 разів; від господарської діяльності наукових установ – у 5,4 разів; від оренди майна – у 1,8 разів; від реалізації майна – у 6,3 разів; від інших джерел надходжень – у 7,3 разів. Загальна частка надходжень до спеціального фонду становила у 2017 р. 67,3 % від загального фінансування установи.

Відповідно до заходів щодо виконання Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року [11], затверджено та введено в дію 20 НП(С)БОДС з урахуванням вимог міжнародного законодавства та відповідні Методичні рекомендації з обліку, запроваджено План рахунків бухгалтерського обліку суб'єктів державного сектора. Результатом реформування став поступовий перехід на використання методу нарахування в обліку, який наразі застосовується до доходів спеціального фонду. За визначенням МСФЗДС, метод нарахування являє собою метод бухгалтерського обліку, за якого всі операції та події визнаються тоді, коли вони відбулися, а не в міру надходження або виплати грошових коштів чи їх еквівалентів (що відбувається за касовим методом). Тобто, всі витрати, понесені під час надання послуги, узгоджують із доходами того періоду, в якому вони були здійснені. Впроваджено субрахунок 5511 «Фінансові результати виконання кошторису звітного періоду» [10], тому у Робочому плані бухгалтерського обліку установ державного сектору пропонуємо відкривати відповідні субрахунки, на яких будуть формуватися результати за конкретними видами послуг: 5511.1 – Фінансовий результат надання послуг; 5511.11 – Результат надання науково-прикладних послуг; 5511.12 – Результат виробничої діяльності; 5511.2 – Фінансовий результат реалізації активів; 5511.3 – Фінансовий результат фінансових доходів; 5511.4 – Фінансовий результат від інших доходів від обмінних операцій; 5511.5 – Фінансовий результат від необмінних операцій. Відповідні зміни наближають бюджетний облік до «комерційного», що надає змогу формувати достовірну собівартість послуг; порівнювати витрати, понесені на певний вид послуг; формувати результати і контролювати динаміку й ефективність використання коштів на надання наукових послуг у кожному бюджетному періоді.

Висновки. Проведені контрольні-аналітичні розрахунки не тільки спростовують хибне твердження, що наукові установи неефективно витрачають бюджетні кошти, а й достовірно підтверджують, що дані установи державного сектору є центром генеруванням ідей та активними суб'єктами господарювання в економіці країни. Вони активно адаптуються до вимог сучасності та розвивають додаткову діяльність, яка є додатковим джерелом покриття витрат на фундаментальні та

прикладні дослідження, що не завжди є фінансово прибутковими, а мають здебільшого соціальний характер і спрямовані на підвищення творчого потенціалу.

Віднесення державних підприємств, які перебувають у підпорядкуванні установ, до складу суб'єктів бухгалтерського обліку у державному секторі сприятиме формуванню достовірної консолідованої звітності та можливості порівняння показників у різні бюджетні періоди за всіма структурними установами та підприємствами.

У результаті виконання Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі, оновлення вимог формування доходів і витрат спеціального фонду, необхідно формувати результати від кожного виду послуг для посилення контролю динаміки й ефективності використання коштів від надання наукових послуг у кожному бюджетному періоді.

4 Список використаних джерел

1. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе. М.: Дело, 1994.
2. Гаврилишин Б. Д. Економічна енциклопедія: у 3 т. Т. 3: П (поручництво) – Я (японський центр продуктивності). Відп. ред. С. В. Мочерний. К.: Видавничий центр «Академія», 2002. 952 с.
3. Господарський кодекс України, затверджений Верховною Радою України, Кодекс від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 10.01.2019 р.).
4. Гэлбрейт Джон Кеннет. Новое индустриальное общество. Избранное. М.: Эксмо, 2008. 1200 с.
5. Єщенко П. С., Кваснюк Б. Є., Бірюков О. А. Нова модель держави. Слов'янськ, 2002. 144 с.
6. Звіт про діяльність Національної академії аграрних наук України за 2017 рік (2010-2017 рр.). Упорядники: А. С. Заришняк, А. П. Минка, В. В. Кузьмінський. К.: Державне видавництво «Аграрна наука» НААН, 2018. 548 с.
7. Кухар О. В. Державний сектор в умовах ринкової трансформації економіки України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.01.01. Львів, 2004. 22 с.
8. Методика визначення частки державного сектору у складі економіки, затверджено наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1466 від 20.12.2012 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z01110-13/page> (дата звернення 20.06.2018).
9. Медведєв Д. М. Розвиток державного сектора економіки в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.01.01. / НАН України, Інститут економіки промисловості, 2006. 21 с.
10. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі. Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.2013 р. № 1203. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14> (дата звернення 20.06.2018).
11. Про схвалення Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року.

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.06.2018 р. № 437-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-r> (дата звернення 15.01.2018).

12. Про управління об'єктами державної власності. Закон України від 21.09.2006 р. № 185-V. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/185-16> (дата звернення 10.01.2019).

13. Mann M. Rise of Classes and nation States. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. 580 p.

4 References

1. Blaug, M. (1994). Economic thought in retrospect. Moscow: Delo. (in Rus.).

2. Gavrilyshyn, B. D. (2002). Economic Encyclopedia (Vol. 3). Kyiv: Academia. (in Ukr.).

3. Verkhovna Rada Ukrainy. (2003). The Commercial Code of Ukraine. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (in Ukr.).

4. Galbraith John Kenneth (2008). New industrial society. Favorites. Moscow: Ecsmo. (in Rus.).

5. Yeshchenko, P. S., Kvasnyuk, B. E., Biryukov, O. A. (2002). New state model. Slavyansk. (in Ukr.).

6. Zaryshnyak, A. S., Mink, A. P., Kuzminskii, V. V. (2018). Report on the activities of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine. Kyiv: Agrarian Science. (in Ukr.).

7. Kuhar, O. V. (2004). Public sector in the conditions of market transformation of the economy. Lviv. (in Ukr.).

8. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. (2012). Methodology for determining the share of the public sector in the composition of the economy. Retrieved from <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0110-13/page> (in Ukr.).

9. Medvedev, D. M. (2006). Development of the state sector of economy in Ukraine. Donetsk: National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Industrial Economics. (in Ukr.).

10. Ministry of Finance of Ukraine. (2013). Plan of the Public Accountancy Account. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14> (in Ukr.).

11. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2018). The Strategy for the Modernization of the Public Sector Accounting and Financial Reporting System up to 2025. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-r> (in Ukr.).

12. Verkhovna Rada Ukrainy. (2006). About management of state-owned objects: Law of Ukraine. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/185-16> (in Ukr.).

13. Mann, M. (2001). Rise of Classes and nation States. Cambridge: Cambridge University Press.